

Papežská rada pro jednotu křesťanů

Biskup a jednotu křesťanů: ekumenické vademecum

Předmluva

Služba svěřená biskupovi je službou jednoty jak v jeho diecézi, tak mezi místní církví a církví všeobecnou. Má proto zvláštní význam také při úsilí o jednotu všech Kristových následovníků. Biskupovu odpovědnost za podporu jednoty křesťanů potvrzuje coby jeden z úkolů jeho pastýřské role jednoznačně také Kodex kanonického práva latinské církve: „Vůči těm, kteří nejsou v plném společenství s církví, se chová s ušlechtilostí a láskou, také podporuje ekumenismus, jak jej chápe církev.“¹ V tomto směru nemůže biskup považovat podporu ekumenického úsilí jen za další úkol své rozmanité služby, úkol, který je možné, a dokonce vhodné odložit kvůli dalším, zdánlivě důležitějším prioritám. Ekumenický závazek není pro biskupa jen volitelným rozměrem jeho služby, ale zůstává jeho úkolem a posláním. Ještě zřetelněji se to projevuje v Zákoníku východních katolických církví, který ekumenickému úsilí věnuje zvláštní oddíl a v něm pastýřům církve zejména doporučuje „bedlivě se účastnit spolupráce na ekumenickém díle“.² Ve službě jednoty se pastýřská služba biskupů nevztahuje jen na jednotu vlastní církve, ale také na jednotu všech pokřtěných v Krista.

Předkládaný dokument „Biskup a jednotu křesťanů: ekumenické vademecum“, který vydala Papežská rada pro jednotu křesťanů, nabízíme jako pomůcku diecézním a eparchiálním biskupům, aby díky němu lépe porozuměli své odpovědnosti za ekumenismus a dostáli jí. Na počátku vzniku této příručky stála žádost vzešlá z plenárního shromáždění zmíněné papežské rady. Text poté vypracovali její pracovníci v konzultaci s odborníky a se souhlasem příslušných dikasterií Římské kurie. Nyní tento dokument s radostí a s požehnáním Svatého otce Františka zveřejňujeme.

Vkládáme toto dílo do rukou biskupů celého světa v naději, že na jeho stránkách naleznou jasné a užitečné pokyny, které jim umožní vést místní církve, svěřenou do jejich pastýřské péče, k té jednotě, za kterou se Pán modlil a ke které je církev neodvolatelně povolána.

Kurt kardinál Koch

předseda

† Brian Farrell

titulární biskup abitinský,

sekretář

---

¹ CIC, kán. 383 § 3.

² CCEO, kán. 902–908.

Zkratky

- CCEO** *Zákoník východních katolických církví* (1990)
- CIC** *Kodex kanonického práva* (1983)
- ED** *Direktář k provádění ekumenických principů a norem* (1993), Papežská rada pro jednotu křesťanů
- EG** *Evangelii gaudium* (2013), apoštolská exhortace papeže Františka
- LG** *Lumen gentium* (1964), dogmatická konstituce 2. vatikánského koncilu o církvi
- PRJK** Papežská rada pro jednotu křesťanů
- UR** *Unitatis redintegratio* (1964), dekret 2. vatikánského koncilu o ekumenismu
- UUS** *Ut unum sint* (1995), encyklika sv. Jana Pavla II. o ekumenickém úsilí

Úvod

1. Úsilí o jednotu vyplývá ze samotné povahy církve

Modlitba našeho Pána za jednotu jeho učedníků – „ať jsou všichni jedno“ – je svázána s posláním, které jim uložil, „aby svět uvěřil“ (Jan 17,21). Druhý vatikánský koncil zdůraznil, že rozdělení mezi křesťanskými společenstvími „zřejmě odporuje Kristově vůli, je pohoršením světu a poškozuje svatou věc hlásání evangelia všemu stvoření“ (UR, č. 1). Pokud křesťané viditelným znamením této jednoty být nedokážou, selhávají i ve své misijní povinnosti být nástrojem, jenž všechny lidi přivádí ke spásné jednotě, kterou je společenství Otce, Syna a Ducha Svatého. Na základě toho chápeme, proč je dílo jednoty pro naši identitu coby církve zásadní a proč sv. Jan Pavel II. ve své přelomové encyklice *Ut unum sint* mohl napsat, že „hledání jednoty křesťanů není žádnou nezávaznou nebo příležitostnou činností, ale potřebou vyplývající ze samotného bytí křesťanského společenství“ (UUS, č. 49, viz též č. 3).

2. Skutečné, i když neúplné společenství

Dekret Druhého vatikánského koncilu o ekumenismu nazvaný *Unitatis redintegratio* uznal, že ti, kdo věří v Krista a byli pokřtěni vodou ve jméno Otce, Syna a Ducha Svatého, jsou skutečně našimi bratry a sestrami v Kristu (viz č. 3). Křtem „jsou přivtěleni ke Kristu“ (č. 3), to znamená, že „člověk je ... skutečně přivtělován ke Kristu ukřižovanému a oslavenému a je znovuzrozen k účasti na Božím životě“ (č. 22). Koncil navíc uznal, že komunity, do nichž tito bratři a sestry patří, jsou obdařeny mnoha základními prvky, které si Kristus pro svou církev přeje, že je Duch využívá jako „prostředky spásy“ a že mají skutečné, i když neúplné společenství s katolickou církví (viz č. 3). Dekret pak vymezuje ty oblasti našeho církevního života, v nichž toto společenství sídlí, i to, kde a proč se rozsah církevního společenství s tou či onou křesťanskou komunitou liší. Nakonec *Unitatis redintegratio* uznává kladnou hodnotu ostatních křesťanských komunit a s tím i skutečnost, že právě rána „rozdělení křesťanů brání církvi uskutečnit plnost katolicity jí vlastní“ (č. 4).

3. Jednota křesťanů jako starost celé církve

„Činný zájem o obnovení jednoty,“ píše otcové Druhého vatikánského koncilu, „je záležitostí celé církve, věřících i pastýřů, a týká se každého podle jeho schopností jak v každodenním křesťanském životě, tak v teologickém a historickém bádání.“ (UR, č. 5). Naléhavé prohlášení koncilu, že ekumenické úsilí vyžaduje zapojení všech věřících, a ne jen teologů a církevních představených angažovaných v mezinárodním dialogu, se pak opakovaně zdůrazňuje i v následných církevních dokumentech. Svátý Jan Pavel II. ve své encyklice *Ut unum sint* napsal, že závazek k ekumenismu „se zdaleka neomezuje jen na Apoštolský stolec, ale má být vlastní také jednotlivým místním nebo partikulárním církvím“ (č. 31). Skutečné, i když neúplné společenství, které již mezi katolíky a dalšími pokřtěnými křesťany existuje, se může a musí prohlubovat současně na několika úrovních. Papež František to vyjádřil slovy „společně jdeme, společně se modlíme a společně pracujeme“. Sdílíme-li svůj křesťanský život s ostatními křesťany, modlíme-li se s nimi i za ně a vydáváme-li společně svědectví o své křesťanské víře skrze skutky, rosteme k jednotě, po které Pán pro svou církev touží.

4. Biskup jako „viditelný zdroj“ jednoty

Coby pastýř svěřeného stáda má biskup zřejmou odpovědnost za shromáždění všech lidí v jednotě. On je „viditelný zdroj a základ jednoty“ ve své místní církvi (LG, č. 23). Služba jednoty není jen jedním z úkolů jeho biskupské služby, ale zaujímá v ní zásadní úlohu. Biskup ať si „uvědomuje naléhavost podpory ekumenismu“.³ Zájem o jednotu musí být zakořeněn v jeho osobní modlitbě a odsud prostupovat každou část jeho služby: v učení víře, ve svátostné službě i skrze rozhodnutí v rámci své pastýřské péče je povolán budovat a posilovat jednotu, za kterou se Ježíš modlil při poslední večeři (srov. Jan 17). Další rozměr jeho služby jednotě se pak projevuje v tom, jak katolická církev přijímá ekumenické hnutí. V důsledku toho se biskupův zájem o jednotu církve rozšiřuje i na „ty, kteří ještě nepatří do jednoho stádce“ (LG, č. 27), ale jsou našimi duchovními bratry a sestrami v Duchu skrze skutečné, i když nedokonalé svazky společenství, které pojí všechny pokřtěné.

Biskupská služba jednoty úzce souvisí se synodalitou. Podle papeže Františka „pečlivé zkoumání toho, jak se v životě církve formuluje princip synodality a služby předsedajícího, významně přispěje k pokroku ve vztazích mezi našimi církvemi“.⁴ Biskupové, kteří společně s papežem tvoří jeden sbor, vykonávají svou pastýřskou a ekumenickou službu synodálním způsobem společně s celým Božím lidem. Jak učí papež František: „Závazek budovat synodální církev – tedy poslání, k němuž jsme všichni povoláni, a každý s tou úlohou, kterou mu Pán

---

³ *Apostolorum successores*, č. 18. Praha: ČBK, 2011.

⁴ Promluva k 50. výročí založení biskupské synody, 17. října 2015, kde se cituje promluva k delegaci konstantinopolského ekumenického patriarchátu, 27. června 2015.

svěřil – má významné ekumenické důsledky,⁵ protože synodalita i ekumenismus jsou projevy toho, že jdeme společně.

5. Příručka jako biskupův průvodce v úkolu rozlišování

Ekumenický úkol bude vždy ovlivňovat široká škála souvislostí, v nichž biskupové žijí a pracují: v některých regionech tvoří katolíci většinu, jinde jsou menšinou vedle jiného křesťanského společenství nebo vedle více komunit a někde bude v menšině křesťanství samo o sobě. Stejně tak se nesmírně liší také pastorační výzvy. Proto vždy záleží na diecézním (eparchiálním) biskupovi, aby posoudil výzvy a příležitosti svého prostředí a rozpoznal, jak lze aplikovat katolické principy ekumenismu ve vlastní diecézi (eparchii).⁶ Nejdůležitějším referenčním zdrojem biskupa v jeho úloze rozlišovat zůstává *Direktář k provádění ekumenických principů a norem* (dále jen *Ekumenický direktář*). Předkládaná příručka se biskupům při plnění jejich ekumenických povinností nabízí jako povzbuzení a vodítko.

1. část: Podpora ekumenismu v rámci katolické církve

6. Úsilí o jednotu je výzvou především pro katolíky

Unitatis redintegratio učí, že primární povinností katolíků je „upřímně a pozorně uvažovat o tom, co je třeba obnovit a udělat ve vlastní katolické rodině“ (č. 4). Proto je před navazováním vztahů s ostatními křesťany nezbytné, aby katolíci, slovy dekretu, nejprve zkoumali „svou věrnost Kristově vůli ohledně církve“ a odhodlaně přistupovali „k potřebnému dílu obnovy a reformy“ (č. 4). Tato vnitřní obnova církvi umožňuje a přikazuje vést dialog a navazovat spolupráci s ostatními křesťany a toto úsilí zahrnuje jak církevní struktury (část A), tak ekumenickou formaci celého Božího lidu (část B).

A. Ekumenické struktury na místní a regionální úrovni

7. Biskup jako muž dialogu podporující ekumenické angažmá

Christus Dominus (č. 13) o biskupovi mluví jako o muži dialogu, který vyhledává lidi dobré vůle ve společném úsilí o dosažení pravdy v rozhovoru, který se vyznačuje jasností a pokorou a odehrává se v prostředí lásky a přátelství. Kodex kanonického práva (CIC) v kánonu 383 §3 odkazuje na tutéž myšlenku, když ekumenickou odpovědnost biskupa popisuje těmito slovy: „Vůči těm, kteří nejsou v plném společenství s církví, se chová s ušlechtilostí a láskou, také

---

⁵ Tamtéž.

⁶ Veškeré zmínky o diecézích, diecézních biskupech a diecézních strukturách se vztahují také na eparchie a jejich biskupy i struktury.

podporuje ekumenismus, jak jej chápe církev.“ Ekumenickým úkolem biskupa tedy je propagovat jak „dialog lásky“, tak „dialog pravdy“.

8. Biskupova odpovědnost řídit a vést ekumenické iniciativy

Vedle osobní dispozice biskupa k dialogu stojí také jeho úloha vést a spravovat. *Unitatis redintegratio* předpokládá, že se Boží lid zapojuje do různých ekumenických aktivit, vždy ale pod „pod dohledem svých pastýřů“ (č. 4). Kánon 755 církevního zákoníku, nacházející se v oddílu věnovaném učitelské úloze církve, stanovuje, že „celému biskupskému sboru a především Apoštolskému stolci přísluší podporovat a řídit ekumenické hnutí u katolíků“.⁷ Vedle toho je odpovědností biskupů, ať už jednotlivě, anebo v rámci biskupských konferencí a synod, „podle potřeby nebo vhodnosti v různých okolnostech vydat praktické normy se zřetelem na předpisy Apoštolského stolce“.⁸ Stanovením takových norem mohou biskupové jednající jednotlivě i v rámci konference zajistit, aby nedocházelo ke zmatkům a nedorozuměním a aby se věřícím nedávala záminka k pohoršení.

Zákoník východních katolických církví (CCEO), který ekumenismu věnuje celou jednu část (XVIII), zdůrazňuje „zvláštní úkol“ východních katolických církví při podpoře jednoty mezi všemi východními církvemi a také úlohu eparchiálních biskupů při tomto úsilí. Jednotu lze dále podporovat „modlitbami, příkladným životem, věrností k starobylým tradicím východních církví, lepším vzájemným poznáváním, spoluprací a bratrským oceňováním duší i věcí“ (kán. 903).

9. Jmenování delegátů pro ekumenismus

Ekumenický direktář v č. 41 doporučuje, aby biskup jmenoval diecézního delegáta pro ekumenismus, který má biskupovi být blízkým spolupracovníkem a rádcem v ekumenických záležitostech. Rovněž navrhuje, aby biskup zřídil diecézní komisi pro ekumenismus, která by mu byla nápomocna při provádění ekumenického učení církve, jak je shrnují její dokumenty i směrnice biskupské konference nebo synody (č. 42–45). Delegát pro ekumenismus i členové ekumenické komise mohou fungovat jako důležité kontaktní osoby pro vztahy s jinými křesťanskými společenstvími a mohou biskupa zastupovat při ekumenických setkáních. Aby se zajistilo, že se do ekumenických aktivit ve své lokalitě plně zapojí také katolické farnosti, považovali mnozí biskupové za užitečné podporovat jmenování farních ekumenických delegátů, jak se o nich zmiňuje *Ekumenický direktář* (č. 45 a 67).

10. Ekumenická komise biskupské konference a synody východních katolických církví

Pokud je biskupská konference nebo synoda dostatečně velká, doporučuje *Ekumenický direktář* založit biskupskou komisi pro ekumenismus (č. 46–47). Biskupům v ní by měl pomáhat

---

⁷ CIC, kán. 755 §1.

⁸ CIC, kán. 755 §2 a CCEO, kán. 904; viz též *Apostolorum successores*, č. 18.

tým odborných konzultantů a pokud možno stálý sekretariát. Jedním z hlavních úkolů komise je převést církevní ekumenické dokumenty do konkrétních kroků ve shodě s místními podmínkami. Pokud je konference příliš malá a biskupskou komisi zřídit nelze, má být jmenován alespoň jeden biskup zodpovědným za ekumenické otázky (č. 46) a tomu mohou být nápomocni vhodní poradci.

Komise by měla poskytovat podporu a radu jednotlivým biskupům i úřadům konference při plnění jejich ekumenických povinností. *Ekumenický direktář* předpokládá, že komise bude spolupracovat se stávajícími ekumenickými institucemi na národní nebo místní úrovni. Je-li to uznáno za vhodné, měla by komise vést dialog a jednání s jinými křesťanskými společenstvími. V reakci na pozvání k účasti při důležitých událostech v životě jiného křesťanského společenství by členové komise měli zastupovat katolickou církev anebo nominovat vhodného zástupce. Recipročně by také měli zajistit odpovídající úroveň zastoupení ekumenických hostů nebo delegátů při důležitých okamžicích života katolické církve. *Apostolorum successores* v č. 170 navrhuje, aby se po konzultaci s představenými jiných křesťanských společenství zvali pozorovatelé z jejich řad také na diecézní synody.

Příležitost podělit se o vlastní ekumenické zkušenosti i obavy s papežem, Papežskou radou pro jednotu křesťanů a dalšími kuriálními úřady poskytuje biskupům návštěva *ad limina apostolorum*. Je to také moment, kdy mohou biskupové žádat papežskou radu o informace nebo rady.

B. Ekumenický rozměr formace

11. Lid připravený k dialogu a angažovanosti

Formaci může biskup zajistit, aby se lid jeho diecéze řádně naladil k odhodlání spolupracovat s ostatními křesťany. *Unitatis redintegratio* v č. 11 doporučuje, aby ti, kdo se účastní ekumenického dialogu, ke svému úkolu přistupovali „s láskou k pravdě, s křesťanskou láskou a pokorou“. Tyto tři základní dispozice jsou užitečným vodítkem pro ekumenickou formaci celého Božího lidu.

Zaprvé se ekumenismus neopírá o kompromis, jako by se jednoty mělo dosáhnout na úkor pravdy. Úsilí o jednotu nás naopak vede k tomu, abychom zjevenou Boží pravdu plněji docenili. Základem ekumenické formace tedy je vědomí, že „je nutné vykládat katolickou víru hlouběji a přesněji, a to způsobem a jazykem, který je opravdu srozumitelný také odloučeným bratřím“ (UR, č. 11). Tento výklad musí vyjadřovat porozumění, že „existuje řád neboli ‚hierarchie‘ pravd katolického učení, vzhledem k jejich různé spojitosti se základem křesťanské víry“ (UR, č. 11). Ačkoli všem zjeveným pravdám náleží táž božská víra, jejich význam závisí na jejich vztahu ke spásným tajemstvím Trojice a spáse v Kristu, zdroji veškerého křesťanského učení. Když místo prostého výčtu budou katolíci jednotlivé pravdy také zvažovat, přesněji tak pochopí jednotu, která mezi křesťany existuje.

Zadruhé ctnost lásky vyžaduje, aby se katolíci vyhýbali polemické formě předkládání křesťanských dějin a teologie a zejména aby se vyhnuli zkreslování postojů ostatních křesťanů (viz UR, č. 4 a 10). Aktéři formace vedení láskou se místo toho budou vždy snažit zdůrazňovat křesťanskou víru, kterou sdílíme s druhými, a předkládat teologické rozdíly, které nás rozdělují, vyváženě a přesně. Tak formace pomáhá odstraňovat překážky dialogu (viz UR, č. 11).

Druhý vatikánský koncil trvá na tom, že „opravdový ekumenismus není možný bez vnitřního obrácení“ (UR, č. 7). Přiměřeně pokorný přístup katolíkům umožní docenit, „co Bůh činí v těch, kdo náležejí k ostatním církvím a církevním společenstvím“ (UUS, č. 48), což nám na oplátku otevírá prostor, abychom se od těchto bratří a sester učili a přijímali jejich dary. K tomu, aby při setkáních s jinými křesťany vyšla na světlo pravda, „která může vyžadovat revizi tvrzení a postojů“ (UUS, č. 36), se opět neobejdeme bez pokory.

I) Formace laiků, seminaristů a duchovních

12. Co o formaci říká *Ekumenický direktář*

Ekumenický rozměr má být přítomen ve všech rovinách a disciplínách křesťanské formace. *Ekumenický direktář* především nabízí pokyny pro ekumenickou formaci všech věřících (č. 58–69). Předpokládá přitom, že tato formace probíhá v podobě biblického studia, kázání, katecheze, liturgie a duchovního života a zároveň v různých prostředích, jako je rodina, farní společenství nebo školní a laická sdružení. Dále dokument poskytuje pokyny pro formaci lidí zapojených do pastorační práce, a to osob vysvěcených (č. 70–82) i laiků (č. 83–86). Navrhuje také, aby jednak všem vyučovaným kurzům nechyběl ekumenický pohled a citlivost a zároveň aby se povinnou součástí prvního cyklu teologických studií stal i samostatný kurz zaměřený na ekumenismus (č. 79). Zvláště se zdůrazňuje ekumenický rozměr seminární formace a doporučuje se, aby všichni seminaristé prošli také praktickou zkušeností s ekumenismem (č. 70–82). Dokument rovněž uvažuje o trvalé ekumenické formaci kněží, jáhnů, řeholních osob i laiků (č. 91).

V roce 1997 vydala papežská rada pokyny nazvané *Ekumenický rozměr ve formaci osob věnujících se pastorační práci*. Jeho dvě části pojednávají o nutnosti vtisknout ekumenickou dimenzi každé oblasti teologické formace a o nezbytných prvcích samostatného kurzu studia ekumenismu.

II) Využití médií a diecézních webových stránek

13. Ekumenický přístup při užívání médií

Rozdíly mezi křesťanskými společenstvími prohloubil v průběhu staletí také nedostatek vzájemné komunikace. Klíčovou roli ve sbližování rozdělených křesťanů tak může hrát úsilí o rozvoj a posílení interakce. Ti, kdo církev zastupují v prostředcích sociální komunikace, by tedy měli být prodchnuti ekumenickým smyšlením, jak se o nich hovoří výše. Přítomnost

katolíků v médiích by měla ukazovat, že katoličtí věřící si svých křesťanských bratří a sester váží a že jsou lidmi připravenými naslouchat a učit se od nich.

14. Některá doporučení pro diecézní webové stránky

Médiem, jehož prostřednictvím svět vnímá tvář církve, je stále více internet. Věřící katolíci i ostatní lidé zde najdou zastoupenou místní církve a podle toho také budou posuzovat její priority a zájmy. Tomuto novému rozměru církevního života se proto musí věnovat náležitá pozornost. Z diecézního webu má být okamžitě patrný zájem církve na jednotě křesťanů v poslušnosti Kristu i naše láska a úcta k dalším křesťanským společenstvím. Ti, kdo diecézní webové stránky spravují, si musejí být vědomi odpovědnosti, kterou v křesťanské formaci mají. Prostřednictvím webových stránek by mělo být snadné najít a kontaktovat diecézního ekumenického delegáta i členy ekumenické komise. Velice užitečné je, když web nabízí odkazy na webové stránky ekumenické komise biskupské konference nebo synody, Papežské rady pro jednotu křesťanů a také místní i národní ekumenické rady církví.

Ekumenická stránka diecézního webu je vynikajícím místem k propagaci událostí a zpráv. Před použitím fotografií ekumenických partnerů je však vždy třeba získat jejich svolení, protože v některých případech jim publicita může způsobit potíže.

Praktická doporučení

- Znat a využívat *Ekumenický direktář*.
- Jmenovat diecézního delegáta. *Ekumenický direktář* v č. 41 doporučuje, že by každá diecéze měla mít delegáta pro ekumenismus, který funguje jako blízký spolupracovník biskupa v ekumenických záležitostech a může diecézi zastupovat před dalšími místními křesťanskými společenstvími. Je-li to možné, má se tato úloha lišit od delegáta pro mezináboženský dialog.
- Zřídit diecézní ekumenickou komisi. *Ekumenický direktář* (č. 42–44) navrhuje, že by každá diecéze měla mít komisi, jejímž úkolem je vhodným způsobem vnášet do všech aspektů života místní církve ekumenický rozměr. Tento orgán má dohlížet na ekumenickou formaci, iniciovat konzultace s jinými křesťanskými společenstvími a podporovat společné svědectví o naší křesťanské víře.
- Podporovat jmenování farních ekumenických delegátů. *Ekumenický direktář* předpokládá, že každá farnost je „místem autentického ekumenického svědectví“ (č. 67, viz též č. 45), přičemž odpovědnost za místní ekumenické vztahy je svěřena některému farníkovi.
- Být obeznámen s normami stanovenými biskupskou konferencí nebo synodou. *Ekumenický direktář* (č. 46–47) navrhuje, že by každá konference nebo synoda měla mít komisi biskupů se stálým sekretářem, a pokud to není možné, pak alespoň biskupa-delegáta odpovědného za ekumenismus. Tento orgán nebo biskup nese

odpovědnost nejen za výše uvedené normy, ale také za jednání s ekumenickými orgány na národní úrovni.

- Zajistit povinný kurz ekumenismu ve všech seminářích a na katolických teologických fakultách v diecézi a postarat se také o to, aby ekumenický rozměr měly i kurzy teologie a dalších vědních oborů.
- Sdílet prostřednictvím diecézního webu dokumenty a ekumenické zdroje.
- Sdílet ekumenické zprávy prostřednictvím webových stránek, aby věřící z dané diecéze mohli sledovat, jak se biskupové setkávají, modlí a spolupracují s ostatními křesťanskými společenstvími přítomnými v dané lokalitě.

2. část: Katolická církev ve vztazích s ostatními křesťany

15. Rozmanitost ekumenického jednání s ostatními křesťany

Ekumenické hnutí je jedno a nedělitelné a mělo by se o něm vždy uvažovat jako o celku. Nabírá nicméně různé podoby podle různých dimenzí života církve. **Duchovní ekumenismus** podporuje v zájmu jednoty křesťanů modlitbu, obrácení a svatost. **Dialog lásky** se zabývá setkáváním na úrovni každodenních kontaktů a spolupráce, přičemž pěstuje a prohlubuje vztah, který již sdílíme prostřednictvím křtu. **Dialog pravdy** se zabývá zásadním doktrinárním aspektem, který je k nápravě rozdělení křesťanů nezbytný. **Dialog života** zahrnuje příležitosti pro setkání a spolupráci s ostatními křesťany v pastoraci, v misijním poslání do světa a prostřednictvím kultury. Tyto podoby ekumenismu zde rozlišujeme proto, aby je bylo možné snáze objasnit, vždy je ovšem třeba mít na paměti, že jsou to propojené a vzájemně se obohacující stránky jedné a téže skutečnosti. Mnohé ekumenické aktivity v sobě také zahrnují více rozměrů. Přesto je pro účely tohoto dokumentu rozlišujeme, abychom biskupovi při rozlišování pomohli.⁹

A. Duchovní ekumenismus

16. Modlitba, obrácení a svatost

Duchovní ekumenismus popisuje *Unitatis redintegratio* v č. 8 jako „duši celého ekumenického hnutí“. Při každém slavení eucharistie prosí katolíci Pána, aby udělil církvi „jednotu a pokoj“ (Římský ritus, před pozdravením pokoje) nebo se modlí za „za blaho svatých Božích církví a za sjednocení všech“ (Božská liturgie sv. Jana Zlatoústého, modlitby za pokoj).

---

⁹ Například: vzhledem k tomu, že předkládané vademecum je psáno z pozice biskupa, oblast *communicatio in sacris* se zde chápe spíše jako záležitost pastorační než jako pohled duchovního ekumenismu.

Duchovní ekumenismus spočívá nejen v modlitbě za jednotu křesťanů, ale zahrnuje také „obrácení srdce a svatost života“ (UR, č. 8). Vskutku, „ať si všichni věřící křesťané uvědomí, že budou tím lépe podporovat, ba uskutečňovat jednotu křesťanů, čím čistší život podle evangelia se budou snažit vést“ (UR, č. 7). Duchovní ekumenismus vyžaduje obrácení a reformu. Jak prohlásil papež Benedikt XVI.: „Konkrétní gesta, která vstupují do srdce a podněcují svědomí, jsou nezbytná a každého inspirují k onomu vnitřnímu obrácení, které je předpokladem veškerého ekumenického pokroku.“¹⁰ Podobně píše i kardinál Walter Kasper ve své příručce duchovního ekumenismu: „Zpřetrhaná pouta společenství lze uzdravit jedině v prostředí obrácení a obnovy.“¹¹

17. Modlit se s ostatními křesťany

Protože jako bratři a sestry v Kristu máme účast na skutečném společenství, můžeme – a dokonce musíme – my katolíci hledat příležitosti k modlitbě s ostatními křesťany. Některé modlitební formy jsou v úsilí o jednotu zvláště vhodné. Tak jako na konci křestního obřadu uznáváme důstojnost, kterou jsme všichni získali tím, že jsme se stali dětmi jediného Otce, a proto prosíme slovy Modlitby Páně, je právě tak namístě modlit se tuto modlitbu s ostatními křesťany, s nimiž sdílíme křest.

Podobnou tradicí, která se i nadále běžně vyskytuje v mnoha křesťanských společenstvích, a proto se nabízí jako vhodná pro ekumenickou modlitbu, je také starobylá křesťanská praxe společné modlitby žalmů a biblických chvalozpěvů (Denní modlitba církve; viz ED, č. 117–119).¹²

Při prosazování společné modlitby mají katolíci být citliví ke skutečnosti, že některá křesťanská společenství nepraktikují společnou modlitbu s jinými křesťany, jak tomu dříve bylo také u katolické církve.

18. Modlitba za jednotu: Týden modliteb za jednotu křesťanů

Druhý vatikánský koncil učí, že „tento svatý záměr – znovu usmířit všechny křesťany v jednotě jedné a jediné Kristovy církve – přesahuje lidské síly a schopnosti“ (UR, č. 24). Modlitbou za jednotu připouštíme, že jednota je darem Ducha Svatého, a ne něčím, čeho lze dosáhnout vlastním úsilím. Každý rok se od 18. do 25. ledna (nebo v některých částech světa v období kolem slavnosti Seslání Ducha Svatého) slaví Týden modliteb za jednotu křesťanů. Materiály pro něj každoročně připravuje ekumenická skupina křesťanů v konkrétním regionu. Zaměřuje se přitom na biblický text a na jeho základě předkládá téma, společnou bohoslužbu a krátké

---

¹⁰ První poselství papeže Benedikta XVI. na konci eucharistické koncelebrace se členy kardinálského sboru v Sixtinské kapli, 20. dubna 2005.

¹¹ Kasper, Walter. *A Handbook of Spiritual Ecumenism*. New York: New City Press, 2007, s. 6.

¹² Viz též dokument *Seigneur, ouvre nos lèvres* („Pane, otevři naše rty“) francouzského anglikánsko-římskokatolického spojeného výboru z roku 2014.

úvahy nad Písmem pro každý den oktávu. Biskup může jednotu křesťanů velice účinně podpořit tím, když se zúčastní ekumenické bohoslužby pořádané v rámci tohoto týdne s dalšími křesťanskými představiteli, i tím, že povzbudí farnosti a další společenství ke spolupráci s dalšími křesťanskými komunitami přítomnými v dané oblasti, aby v rámci týdne modliteb za jednotu společně uspořádali zvláštní modlitební setkání.

19. Modlitba za sebe navzájem a za potřeby světa

Důležitým rozměrem duchovního ekumenismu je prostá modlitba za naše bratry a sestry v Kristu, zejména za ty, kdo jsou naši bližní. I když v místních ekumenických vztazích panují obtíže nebo druzí naši otevřenost neopětují, můžeme těmto křesťanům i nadále vyprošovat požehnání. Taková modlitba se může stát pravidelnou součástí naší osobní modlitby i přímluv ve slavení liturgie.

Ut unum sint učí, že „není žádné závažné či významné události, které by neprospívala společná přítomnost a modlitba křesťanů“ (č. 25). Křesťané různých tradic společně sdílejí zájem o místní společenství, ve kterém žijí, i o konkrétní výzvy, kterým jsou vystaveni. Tento svůj zájem pak mohou prokázat při společné oslavě událostí nebo výročí významných pro život místního společenství a společnou modlitbou za jeho konkrétní potřeby. Pozornost křesťanů vyžadují také globální skutečnosti, jako je válka, chudoba, těžký úděl migrantů, nespravedlnost a pronásledování křesťanů i jiných náboženských skupin. Věřící se tak mohou spojit v modlitbě za mír i za nejzranitelnější osoby.

20. Písmo svaté

Unitatis redintegratio učí, že Písmo svaté je „znamenitým nástrojem v mocné Boží ruce k dosažení... jednoty“ (č. 21). *Ekumenický direktář* naléhavě vybízí, aby se křesťané všemi možnými způsoby povzbuzovali ke společnému čtení Písma. Tímto způsobem, pokračuje dokument, se posílí pouto jednoty, které je váže, pomůže se jim otevřít se Božímu jednotícímu působení a posílí se také společné svědectví o Božím slovu (viz č. 183). Se všemi křesťany sdílejí katolíci Písmo svaté a s mnoha z nich také společný nedělní lekcionář. Toto sdílené biblické dědictví nabízí příležitost setkat se při modlitbách vycházejících z Bible, při *lectio divina*, při společných vydavatelských a překladatelských počinech,¹³ a dokonce i při ekumenických poutích na biblická svatá místa. Obzvláště mocným prostředkem, který dokládá, že se jako křesťané živíme ze společného zdroje Písma svatého, může být kazatelská služba. Tam, kde je to vhodné, lze katolické i další křesťanské duchovní zvát, aby se při neeucharistických bohoslužbách jiného společenství podíleli na kazatelské službě (ED, č. 135, viz též 118–119).

---

¹³ Viz Papežská rada pro jednotu křesťanů – Spojené biblické společnosti. *Guidelines for Interconfessional Cooperation in Translating the Bible* [„Směrnice pro mezikonfesní spolupráci při překládání Bible“] (upravené vyd., 1987).

21. Liturgické svátky a období

Podobně s většinou ostatních tradic sdílíme alespoň základní prvky liturgického kalendáře: Vánoce, Velikonoce a Letnice. S mnoha z nich nás spojují také liturgická období adventu a postu. V různých částech světa tento náš společný kalendář křesťanům umožňuje, aby se na oslavu hlavních křesťanských svátků připravovali společně. V některých diecézích se zdejší katolický biskup přidává k dalším křesťanským představitelům, aby k těmto důležitým oslavám vydali společné prohlášení.

22. Svatí a mučedníci

„Ekumenismus svatých, mučedníků, je pravděpodobně nejpřesvědčivější,“ napsal sv. Jan Pavel II. v listu *Tertio millennio adveniente*. A pokračuje: „Společenství svatých promlouvá jasněji než rozdělení a neshody“ (č. 37). Naše církve již spojuje společenství, které sdílejí svatí a mučedníci. Na společnou úctu k určitému světci, svatyni nebo zobrazení lze zaměřit ekumenickou pouť, průvod nebo slavnost. Katolíci obecně, a katoličtí biskupové zvláště, mohou posilovat pouta jednoty s ostatními křesťany podporou pobožností, které již slaví společně.

V některých částech světa křesťané trpí pronásledováním. Papež František často hovoří o „ekumenismu krve“.¹⁴ Ti, kdo křesťany pronásledují, pak často lépe než oni sami uznávají jednotu, která mezi křesťany existuje. Jestliže katolíci ctí křesťany jiných tradic, kteří podstoupili mučednictví, uznávají tak i bohatství, které jim Kristus svěřil a o kterém oni vydali mocné svědectví (viz UR, č. 4). A co víc: ačkoli naše společenství s komunitami, do kterých tito mučedníci patří, zůstává nedokonalé, „toto společenství je již dokonalé v tom, co všichni považujeme za nejvyšší stupeň života milosti, v mučednické smrti, nejoprávněnějším možným společenství s Kristem“ (UUS, č. 84, viz též č. 12, 47, 48 a 79).

23. Příspěvek zasvěceného života k jednotě křesťanů

Zasvěcený život, jehož kořeny sahají ke společné tradici nerozdělené církve, má nepochybně v prosazování jednoty zvláštní povolání. Jak zavedené mnišské a řeholní komunity, tak nová společenství a církevní hnutí mohou být privilegovanými místy ekumenické pohostinnosti, modlitby za jednotu a „výměny darů“ mezi křesťany. Některá nedávno vzniklá společenství podporují jednotu křesťanů jako své specifické charisma a někdy je také tvoří členové různých křesťanských tradic. Svatý Jan Pavel II. ve své apoštolské exhortaci *Vita consecrata* napsal: „Je zde tedy naléhavý požadavek, aby se v zasvěceném životě otevíral větší prostor pro ekumenickou modlitbu a skutečně evangelijní svědectví.“ A pokračoval: „Ve skutečnosti si žádná společnost zasvěceného života nesmí myslet, že z této povinnosti horlivé práce pro jednotu křesťanů je vyjímána“ (č. 100–101).

---

¹⁴ Viz např. promluvu papeže Františka v bazilice Božího hrobu v Jeruzalémě, 25. května 2014.

24. Uzdravení vzpomínek

Výraz „uzdravení vzpomínek“ má své kořeny ve Druhém vatikánském koncilu. V předposlední den zasedání (7. prosince 1965) totiž společné prohlášení, které podepsal sv. Pavel VI. a patriarcha Athenagoras, „odstranilo z paměti“ církve exkomunikace vydané roku 1054. O deset let později pak sv. Pavel VI. použil poprvé výraz „uzdravení vzpomínek“. Jak napsal sv. Jan Pavel II., „koncil tak byl zakončen slavnostním aktem, který byl zároveň uzdravením dějinných vzpomínek, vzájemným odpuštěním i aktem pevného odhodlání usilovat o společenství“ (UUS, č. 52). V téže encyklice také sv. Jan Pavel II. zdůraznil potřebu překonat „určité odmítání odpustit“, „neevangelijní uzavírání se do odsuzování ‚těch druhých‘, pohrdání vyplývající z nezdravé povýšenosti“ (č. 15). Vzhledem k tomu, že se křesťanská společenství od sebe navzájem vzdálila a často chovají nějakou zášť, zapustily v některých případech takové postoje kořeny. Paměť mnoha křesťanských společenství zůstává zraněna dějinami náboženských i národních konfliktů. Pokud se však komunity na opačných stranách historických rozdělení dokážou sejít při společném a novém čtení dějin, mohou též smířit své vzpomínky.

Příkladem uzdravení vzpomínek byla také připomínka 500. výročí reformace v roce 2017. Ve zprávě „Od konfliktu ke společenství“ si katolíci a luteráni položili otázku, jak mohou předávat své tradice, „aby nekopali nové příkopy mezi křesťany různých vyznání“ (č. 12).¹⁵ Zjistili, že lze zaujmout nový přístup ke svým dějinám: „Nemůžeme změnit, co se stalo v minulosti, s odstupem času se ovšem reálně může měnit to, co a jak si z minulosti pamatujeme. Vzpomínka zpřítomňuje minulost. Zatímco minulost sama o sobě je nezměnitelná, přítomnost minulosti v přítomnosti je proměnlivá“ (č. 16).

Praktická doporučení

- Pravidelně se modlit za jednotu křesťanů.
- Slavit Týden modliteb za jednotu křesťanů ekumenicky pořádanou bohoslužbou a vybízet farnosti, aby činily totéž.
- Společně s dalšími křesťanskými představiteli zvážit možnost uspořádat společný den biblického studia, ekumenickou pouť / průvod, společné symbolické gesto nebo výměnu relikvií a posvátných zobrazení.
- Vydat o Vánocích nebo Velikonocích společné poselství s jedním nebo více představiteli jiných křesťanských církví.

---

¹⁵ Lutensko-římskokatolická komise pro jednotu. *From Conflict to Communion* [„Od konfliktu ke společenství“]. Lipsko: Evangelische Verlagsanstalt, 2013; Paderborn Bonifatius, 2013.

- Uspořádat s ostatními místními křesťanskými společenstvími ekumenickou bohoslužbu za věc společného zájmu.
- Povzbuzovat své kněze nebo pastorační asistenty, aby se pravidelně scházeli k modlitbám s dalšími křesťanskými duchovními a představiteli, kteří působí v jejich okolí.
- Být si vědom ekumenické práce společenství zasvěceného života a církevních hnutí a toto dílo podporovat.
- Pověřit diecézní komisi, aby spolupracovala s dalšími křesťanskými společenstvími při hledání míst, kde může být nutné uzdravení vzpomínek, a navrhla konkrétní kroky, které by to umožnily.

B. Dialog lásky

25. Křestní základ dialogu lásky

Celý ekumenismus je vlastně křestním ekumenismem. I když katolíci mohou na základě toho, že všichni máme společného Stvořitele, vidět bratry a sestry ve všech lidech, doceňují mnohem hlubší vztah s pokřtěnými křesťany z jiných křesťanských společenství, kteří jsou jim bratry a sestrami v Kristu, a to v návaznosti na využití Nového zákona a církevních otců. Dialog lásky se tedy nevěnuje pouze lidskému bratrství, nýbrž i společenským poutům vytvořeným při křtu.

26. Kultura setkávání v ekumenických orgánech a událostech

Katolíci nemají čekat, až se k nim přiblíží ostatní křesťané, ale sami mají být vždy připraveni udělat směrem k druhým první krok (viz UR, č. 4). Tato „kultura setkávání“ je předpokladem každého skutečného ekumenismu. Proto je důležité, aby se katolíci, nakolik je to možné, účastnili práce v ekumenických orgánech na místní, diecézní i národní úrovni. Instrukce, jako jsou například rady církví nebo křesťanské rady, budují vzájemné porozumění a spolupráci (viz ED, č. 166–171). Katolíci mají zvláštní povinnost účastnit se ekumenického hnutí, tvoří-li ve společnosti většinu (viz ED, č. 32). Dialog lásky se buduje hromaděním prostých iniciativ, které posilují pouta společenství: patří mezi ně výměna poselství nebo delegací při zvláštních příležitostech, vzájemné návštěvy, setkání místních pastoračních pracovníků a duchovních nebo uzavírání partnerství a dohod mezi společenstvími a institucemi (diecézemi, farnostmi, semináři, školami a sbory). Slovem i gestem tedy projevujeme lásku nejen svým bratřím a sestrám v Kristu, ale také všem křesťanským společenstvím, k nimž patří, neboť „je nutné, aby katolíci s radostí uznávali a oceňovali pravé křesťanské hodnoty, pocházející ze společného dědictví“ (UR, č. 4).

Podle zkušeností mnoha biskupů se v dialogu lásky stává ekumenismus něčím mnohem větším než jen jednou povinností jejich služby: objevují v něm zdroj obohacení a pramen radosti, skrze který prožívají, „jak je dobré a jak milé, když bratři bydlí pospolu“ (Žl 133,1).

Praktická doporučení

- Udělat první krok k setkání s dalšími křesťanskými představiteli.
- Modlit se za další křesťanské představitele osobně i veřejně.
- Pokud je to možné a vhodné, účastnit se liturgie ordinace / uvedení do funkce / přivítání nových křesťanských vůdců ve své diecézi.
- Je-li to vhodné, zvát další křesťanské představitele na významné liturgické slavnosti a události.
- Vědět o působení rady církví a dalších ekumenických orgánů ve své diecézi, a pokud je to možné, účastnit se jejich práce.
- Informovat ostatní křesťanské představitele o důležitých událostech a novinkách.

C. Dialog pravdy

27. Dialog jako výměna darů

Papež sv. Jan Pavel II. v *Ut unum sint* píše, že dialog se „stal pro církve výslovnou potřebou, jednou z jejích priorit“ (UUS, č. 31). V ekumenickém dialogu všichni účastníci „získávají pravdivější poznání nauky a života každé z obou společností a jejich spravedlivější hodnocení“ (UR, č. 4). Svatý Jan Pavel II. napsal, že „dialog není jen jakási výměna názorů. Určitým způsobem je vždy jistou ‚výměnou darů‘“ (UUS, č. 28). V této výměně „přinášejí jednotlivé části své dary ostatním částem a celé církvi“ (LG, č. 13). Papež František vybízí k aktivní pozornosti vůči darům u jiných křesťanských společenství i vůči oblastem, kde se od ostatních můžeme poučit ve vztahu k našim vlastním církevním potřebám. „A pokud opravdu věříme ve svobodné a velkorysé působení Ducha, kolik věcí se jen můžeme učit jedni od druhých! Nejde jen o to, abychom získávali informace o druhých a lépe je poznávali, ale o to, abychom přijímali to, co v nich Duch zasel jako dar, který je určen také nám“ (EG, č. 246).

28. Dialog, který nás uvádí do celé pravdy

Dialog pravdy je teologický dialog, jehož cílem je obnovení jednoty víry. Svatý Jan Pavel II. se v *Ut unum sint* táže: „Kdo by mohl považovat za správné smíření, k němuž by... došlo za cenu pravdy?“ (č. 18). Místo toho trvá na tom, že plné společenství nastane „přijetím celé pravdy, do níž Kristovy učedníky uvádí Duch Svatý“ (UUS, č. 36). Totéž přesvědčení vyjadřuje také společné prohlášení papeže Františka a ekumenického patriarchy Bartoloměje v Jeruzalémě z roku 2014, kde stojí: „Znovu potvrzujeme, že teologický dialog nehledá teologického nejnižšího společného jmenovatele, na jehož bázi lze dosáhnout kompromisu, ale usiluje spíše o hlubší pochopení celé pravdy, kterou Kristus svěřil své církvi – pravdy, které nikdy nepřestaneme lépe rozumět, když následujeme podněty Ducha Svatého.“

29. Teologický dialog na mezinárodní, národní a diecézní úrovni

V letech následujících po Druhém vatikánském koncilu vedla katolická církev mnoho dvoustranných mezinárodních teologických rozhovorů s celosvětovými křesťanskými společenstvími. Úkolem těchto komisí pro dialog bylo řešit teologické neshody, které v dějinách působily rozdělení, přitom odložit polemický jazyk i minulé předsudky a za východisko si vzít společnou tradici.¹⁶ Z těchto rozhovorů vzešly dokumenty, jejichž cílem bylo zmapovat, do jaké míry mají partneři dialogu stejnou víru. Zabývaly se rozdíly a snažily se rozšířit to, co mají partneři společného, a určily také oblasti, které vyžadují další práci. Výsledky rozhovorů poskytují rámec pro rozlišování toho, co můžeme a co naopak nemůžeme dělat společně na základě společné víry.

Neméně důležitá je práce mnoha národních komisí pro dialog, které fungují pod vedením biskupských konferencí. Národní komise často samy vedou dialog s mezinárodními komisemi, navrhuje nové plodné oblasti průzkumu a rovněž přijímají a komentují dokumenty mezinárodních komisí.

Dialog pravdy vedený na národní i diecézní úrovni může mít zvláštní důležitost s ohledem na význam a platné slavení křtu. Místní církevní činitelé dokázali formulovat společná prohlášení ujišťující o vzájemném uznání křtu (viz ED, č. 94). Cenným příspěvkem k dialogu pravdy jsou také další ekumenické pracovní skupiny a iniciativy.¹⁷

30. Výzva k přijetí

Přijetí je proces, kterým církev rozpoznává a přivlastňuje si to, co uznává za autentické křesťanské učení. Křesťanské společenství toto rozlišování uplatňovalo už od prvního kázání přes dlouhé dějiny ekumenických koncilů a vývoje církevní nauky. Přijetí a osvojení nabývá v ekumenické éře nového významu. Zatímco dvoustranné i mnohostranné rozhovory přinesly v průběhu let mnoho dohodnutých prohlášení a deklamací, ne vždy se tyto texty ovšem promítly do života křesťanských společenství. Společná pracovní skupina Světové rady církví a katolické církve ve svém dokumentu popsala ekumenické osvojení jako „evangelijní postoj nezbytný k tomu, aby [výsledky dialogu] mohly být přijaty ve vlastní církevní tradici“.¹⁸ Svátý Jan Pavel II. napsal, že pro přijetí bilaterálních dohod „je třeba výsledky vážně studovat, a to tak, aby se s použitím různých způsobů a prostředků a na různých úrovních odpovědnosti dotkly celého Božího lidu“ (UUS, č. 80). Tento proces přijetí by měl vtáhnout do uplatnění

---

¹⁶ Podrobné informace o těchto teologických dialozích lze nalézt v příloze tohoto dokumentu.

¹⁷ Např. *Groupe des Dombes*, *Ökumenischer Arbeitskreis evangelischer und katholischer Theologen*, teologické rozhovory s východními pravoslavnými církvemi iniciované *nadací Pro Oriente*, anglikánsko-katolické rozhovory v Mechelen, „Katolíci a evangelíci společně“ nebo „Společná pravoslavně-katolická pracovní skupina sv. Ireneje“.

¹⁸ Devátá zpráva Společné pracovní skupiny mezi Římskokatolickou církví a Světovou radou církví (2007–2012), dodatek A: „Osvojení: klíč k ekumenickému pokroku“, 15.

sensus fidei celou církev: věřící laiky, teology i pastýře. Důležitou roli v tomto směru hrají teologické fakulty a místní ekumenické komise. Konečnou odpovědnost za vyjádření úsudku pak nese učitelská autorita církve (viz UUS, č. 81). Biskupům se proto doporučuje, aby četli a hodnotili zejména ty ekumenické dokumenty, které jsou pro jejich vlastní prostředí nejrelevantnější. Mnohé z nich obsahují návrhy, které lze implementovat na místní úrovni.

Třebaže texty vytvořené v ekumenickém dialogu nepředstavují oficiální dokumenty nauky zúčastněných církví, jejich přijetí do života křesťanských společenství pomáhá všem dosáhnout hlubšího porozumění a docenění tajemství víry.

Praktická doporučení

- Zjistit, jaké existují bilaterální dokumenty mezi katolickou církví a hlavními křesťanskými společenstvími přítomnými ve vlastní diecézi. Úvod do proběhlých dialogů poskytuje příloha této příručky. Z nich vzešlé dokumenty jsou k dispozici na webových stránkách Papežské rady pro jednotu křesťanů.
- Zřídit diecézní nebo regionální komisi pro dialog, jejímiž členy budou teologičtí odborníci z řad laiků i svěcených osob. Komise se může věnovat společnému studiu dokumentů mezinárodního i národního dialogu nebo se zabývat místními problémy.
- Pověřit komisi, aby navrhla konkrétní kroky, které by diecéze a další křesťanská společenství mohly společně podniknout na základě dosažených ekumenických dohod.

D. Dialog života

31. Pravdy vyjádřené společně v teologickém dialogu hledají konkrétní vyjádření prostřednictvím společného působení v pastoraci, službě světu a kultuře. *Ekumenický direktář* uvádí, že práce křesťanů v těchto oblastech lidského života „bude účinnější, bude-li společná a budou-li při ní viditelně sjednoceni“. „Proto,“ pokračuje direktář, „budou chtít činit společně vše, co jim dovoluje jejich víra“ (č. 162). Tato slova odrážejí důležité ekumenické pravidlo, známé jako Lundský princip. Poprvé ho formulovala Světová rada církví a říká jí, že křesťané by měli „jednat společně ve všech záležitostech kromě těch, v nichž je existující hluboké rozdíly v přesvědčení nutí jednat odděleně“ (třetí světová konference Komise pro víru a řád v roce 1952). Při spolupráci začínají katolíci hluboce a věrně žít společenství, které již sdílejí s ostatními křesťany.

V tomto úkolu se katolíci povzbuzují, aby si zachovali trpělivost a vytrvalost, dvě ctnosti ekumenismu, a to ve stejné míře: aby šli „postupnými a uvážlivými kroky, při nichž nejsou přehlíženy obtíže“ (ED, č. 23), pod vedením svých biskupů, a přitom v tomto hledání projevovali opravdové odhodlání motivované naléhavou potřebou smíření a Kristovou vlastní touhou po jednotě jeho učedníků (viz EG, č. 246, UUS, č. 48).

l) Pastorační ekumenismus

32. Společné pastorační výzvy jako příležitosti k ekumenismu

Křesťanská společenství v dané lokalitě velice často čelí týmž pastoračním a misijním výzvám. Pokud mezi křesťany zatím nevládne skutečná touha po jednotě, mohou tyto výzvy prohloubit napětí mezi společenstvími, a dokonce vzbudit ducha konkurence. Jestliže se ale k těmto správným výzvám přistoupí v náležitém ekumenickém duchu, stávají se příležitostmi pro jednotu křesťanů v pastoraaci, nazývanou zde „pastorační ekumenismus“. Je to jedna z oblastí, které k podpoře jednoty křesťanů v životě věřících přispívají nejučinněji.

33. Společná služba a sdílení zdrojů

Křesťanští duchovní různých tradic spolupracují ve značné části světa a mnoha způsoby při poskytování pastorační péče v nemocnicích, věznicích, ozbrojených silách, na vysokých školách a v jiných duchovních službách. Mnohde se také dělí o kapli nebo jiný prostor, aby v něm sloužili věřícím z různých křesťanských společenství (viz ED, č. 204).

Pokud diecézní biskup zjistí, že to u věřících nevyvolá pohoršení nebo zmatek, může jiným křesťanským společenstvím nabídnout k využití nějaký kostel. Zvláště je třeba rozlišovat v případě katedrál. *Ekumenický direktář* (č. 137) předjímá situace, kdy katolická diecéze vypomůže jinému společenství, kterému chybí vlastní bohoslužebné místo nebo liturgické předměty, aby mohla náležitě slavit své obřady. V mnoha místech se naopak katolická společenství stávají příjemci podobné pohostinnosti ze strany jiných křesťanských komunit. Takové sdílení prostředků pomáhá budovat mezi křesťany důvěru a prohlubovat jejich vzájemné porozumění.

34. Misijní poslání a katecheze

Ježíš se modlil, „ať všichni jsou jedno... aby svět uvěřil“ (Jan 17,21), a ekumenické hnutí mělo již od svého vzniku v jádru také poslání církve hlásat evangelium. Rozdělení křesťanů ovšem evangelizaci brání a podkopává i důvěryhodnost evangelijního poselství (viz UR, č. 1, *Evangelii nuntiandi*, č. 77 a UUS, č. 98–99). *Ekumenický direktář* zdůrazňuje potřebu zajistit, aby se „lidské, kulturní i politické faktory“ podílející se na původním rozdělení křesťanů nepřenášely na nová misijní území, a vyžaduje, aby křesťanští misionáři různých tradic spolupracovali „ve vzájemné úctě a lásce“ (č. 207).

Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae* (1979) uvádí, že v některých situacích mohou biskupové považovat za „vhodné anebo i nutné“ spolupracovat s ostatními křesťany v oblasti katecheze (č. 33, citováno v ED, č. 188 a v *Direktoriu pro katechezi*, č. 346). Dokument dále popisuje parametry takové spolupráce. Užitečným nástrojem spolupráce s ostatními křesťany v oblasti katecheze se ukazuje být *Katechismus katolické církve*.

35. Smíšená manželství

Diecézní biskupové se vybízejí, aby povolovali smíšené sňatky a v některých případech také upouštěli od vyžadování katolického ritu pro svatební obřad. Smíšená manželství se nemají považovat za problém, neboť často jde o privilegovaná místa, kde se buduje jednota křesťanů (viz *Familiaris consortio*, č. 78 a *Apostolorum successores*, č. 207). Pastýřům nicméně nemůže být lhostejná bolest křesťanského rozdělení, kterou tyto rodiny prožívají snad ještě výrazněji než kdokoli jiný. Pastorační péče o smíšené rodiny, počínaje úvodní přípravou páru ke sňatku až k pastoračnímu doprovázení v době, kdy manželé mají děti připravující se na přijetí svátostí, má být předmětem zájmu jak na diecézní, tak na regionální úrovni (viz ED, č. 143–160). Zvláštní úsilí je třeba věnovat zapojení těchto rodin do farních a diecézních ekumenických aktivit. Vynikající základnou pro ekumenickou spolupráci mohou být také vzájemná setkání křesťanských duchovních, zaměřená na podporu a udržení těchto manželství (viz ED, č. 147). Nedávný migrační pohyb tuto realitu církevního života ještě zdůraznil. Praxe týkající se smíšených manželství, křtu dětí narozených z takových svazků i jejich duchovní formace může být v jednotlivých regionech velice různorodá.¹⁹ Proto je třeba podporovat místní dohody o těchto naléhavých oblastech pastoračního zájmu.

36. Spoluúčast na svátostném životě (*communicatio in sacris*)

Jak jsme si již ukázali, je s ohledem na skutečné společenství, které s ostatními křesťany sdílíme skrze společný křest, modlitba s těmito bratry a sestrami v Kristu možná i nezbytná, aby nás vedla k jednotě, kterou si Pán pro svou církev přeje. Otázka udělování a přijímání svátostí, a zejména eucharistie, při liturgických slaveních jiného společenství však zůstává oblastí působící v našich ekumenických vztazích významné napětí. *Ekumenický direktář* v rámci tématu „spoluúčasti na svátostném životě s křesťany jiných církví a církevních společenství“ (č. 129–132) vychází ze dvou základních principů, vyjádřených již v *Unitatis redintegratio* (č. 8). Existuje mezi nimi určité napětí a je třeba vždy dodržovat oba najednou. Prvním principem je, že slavení svátostí ve společenství je „vyjádřením jednoty církve“, a tím druhým pak skutečnost, že svátost je „účast na prostředcích milosti“ (UR, č. 8). S ohledem na první zásadu direktář uvádí, že „eucharistické společenství je neoddělitelně spjato s plným církevním společenstvím a je jeho viditelným vyjádřením“ (ED, č. 129), a proto se obecně účast na svátostech eucharistie, smíření a pomazání omezuje jen na osoby v plném společenství. Při uplatnění druhého principu však direktář dále uvádí, že „za určitých okolností, výjimečně a při dodržení určitých podmínek, může být křesťanům jiných církví či církevních společenství přístup k těmto svátostem povolen, či dokonce doporučen“ (ED, č. 129). V tomto smyslu rozšiřuje druhý princip konstatováním, že eucharistie je duchovní pokrm pokřtěných a umožňuje jim překonat hřích a růst k plnosti života v Kristu. *Communicatio in sacris* se proto

---

¹⁹ Biskup by měl vzít v potaz CIC, kán. 1125 nebo CCEO, kán. 814 §1.

za určitých okolností v rámci péče o duše nejen povoluje, ale také se považuje za žádoucí a doporučeníhodné.

Zvažování nároků těchto dvou zásad od diecézního biskupa vyžaduje, aby přitom rozlišoval a vždy měl na paměti, že možnost *communicatio in sacris* se liší s ohledem na jednotlivé zúčastněné církve a společenství. *Kodex kanonického práva* popisuje situace, ve kterých mohou katolíci přijímat svátosti od jiných křesťanů udělovatelů (viz CIC, kán. 844 §2 a CCEO, kán. 671 §2). Podle tohoto kánonu mohou katoličtí duchovní buď v ohrožení života, anebo v případě, že diecézní biskup situaci posoudí jako „závažnou nutnost“, vysluhovat svátosti ostatním křesťanům, „jestliže o to sami požádají a pokud o těchto svátostech projeví katolickou víru a jsou řádně připraveni“ (CIC, kán. 844 §4, viz též CCEO, kán. 671 §3).

Je třeba zdůraznit, že biskupův úsudek o tom, co představuje „závažnou nutnost“ a kdy je výjimečná spoluúčast na svátostném životě vhodná, vždy zůstává předmětem pastoračního rozlišování, to znamená, že se týká péče o duše a jejich spásu. Svátosti nikdy nelze sdílet jen z pouhé zdvořilosti. Je třeba držet se obezřetnosti, aby nedošlo k nedorozumění nebo k pohoršení věřících. Nicméně je také nutné mít na paměti slova sv. Jana Pavla II.: „V tomto kontextu je pro nás důvodem k radosti si připomenout, že za určitých daných okolností mohou katoličtí kněží udělovat svátosti eucharistie, smíření a pomazání nemocných jiným křesťanům, kteří nejsou v plném společenství s katolickou církví“ (UUS, č. 46).²⁰

37. Změna vyznání jako ekumenická výzva a příležitost

Změna církevní příslušnosti se svou povahou od ekumenického díla odlišuje (viz UR, č. 4). Ekumenické dokumenty nicméně připouštějí situace, kdy křesťané přecházejí z jednoho křesťanského společenství do druhého. Některá pastorační ustanovení, jako jsou ta formulovaná apoštolskou konstitucí *Anglicanorum coetibus*, na tuto skutečnost reagují. Místní komunity by měly s radostí přijímat ty, kdo si přejí vstoupit do plného společenství s katolickou církví, i když je zároveň třeba, jak to zdůrazňují obřady uvedení do křesťanského života, „důkladně se vyvarovat jakéhokoli zdání triumfalismu“ (č. 389).²¹ Ti, kdo projeví úmysl opustit katolickou církev, si vždy mají být vědomi důsledků svého rozhodnutí, i když je třeba zachovat hluboký respekt k jejich svědomí. Pod vedením touhy zachovat pevné vztahy s ekumenickými partnery je za určitých okolností možné dohodnout se s jiným křesťanským společenstvím na

---

²⁰ S některými východními pravoslavnými církvemi bylo dosaženo pastoračních dohod o vzájemném připuštění věřících k eucharistii v nutných případech (v roce 1984 se Syrskou pravoslavnou církví a v roce 2001 mezi Chaldejskou církví a Asyrskou církví Východu). Mnohé biskupské konference, synody, eparchie a diecéze k této věci vydaly vlastní směrnice nebo dokumenty.

²¹ *Editio typica*, dodatek 3b.

„pravidlech chování“,²² zejména při řešení náročných otázek nastolených změnou vyznání u duchovních.²³

Praktická doporučení

- S ostatními křesťanskými představiteli odhalovat společné pastorační potřeby.
- Naslouchat pastoračním iniciativám jiných společenství a učit se z nich.
- Jednat štedře a napomáhat v pastorační práci jiného křesťanského společenství.
- Setkávat se a naslouchat zkušenostem smíšených rodin ve své diecézi.
- Předložit duchovenstvu vlastní diecéze pokyny vydané v *Ekumenickém direktáři* ke spoluúčasti na svátostném životě (shrnuté výše) a také pokyny biskupské konference nebo synody východních katolických církví, pokud takové směrnice existují. Pomoci svým kněžím rozeznat, kdy mají tyto podmínky platit a kdy může být v jednotlivých případech taková spoluúčast na svátostném životě vhodná.
- Pokud diecéze nebo biskupská konference žádné pokyny ke kanonickým ustanovením pro výjimečnou spoluúčast na svátostném životě nemá a máte-li za to, že by takové směrnice byly ve vašem prostředí přínosné, obraťte se na ekumenickou komisi biskupské konference a požádejte o radu ohledně návrhu nebo přípravy takového textu.

II) Praktický ekumenismus

38. Spolupráce ve službě světu

Druhý vatikánský koncil vyzval všechny křesťany, sjednocené ve společném úsilí a vydávající svědectví o společné naději, aby postavili „do plnějšího světla tvář Krista Služebníka“ (UR, č. 12). Poznamenává, že v mnoha zemích tato spolupráce již probíhá na obranu lidské důstojnosti a ke zmírnění důsledků hladomoru, přírodních katastrof, negramotnosti, chudoby, nedostatku bytů a nerovného rozdělení majetku. Dnes bychom na tento seznam mohli přidat také koordinované křesťanské jednání v péči o vysídlené a migrující národy, boji se soudobým otroctvím a obchodováním s lidmi, budování míru, prosazování náboženské svobody, boji proti diskriminaci, obraně svatosti života a péči o stvoření. Pojem „praktický ekumenismus“

---

²² Francouzský smíšený výbor pro katolicko-pravoslavný teologický dialog učinil takový návrh roku 2003 ve svém prohlášení *Éléments pour une éthique du dialog catholique-orthodoxe*.

²³ Jako příklad lze uvést dialog anglikánsko-římskokatolických biskupů v Kanadě, který se shodl na prohlášení *Pastoral Guidelines for Churches in the case of clergy moving from one communion to the other* [„Pastorační směrnice pro církve v případě přechodu duchovních z jednoho společenství do druhého“] (1991).

označuje právě takový způsob spolupráce křesťanů. S rozšiřujícími se novými potřebami křesťanská společenství stále častěji spojují své zdroje a koordinují úsilí, aby co nejefektivněji pomáhala těm, kdo to potřebují. Svatý Jan Pavel II. křesťany vyzval, aby poskytovali „veškerou možnou praktickou spolupráci vedenou na různých úrovních“, a tento druh spolupráce označil za „skutečnou školu ekumenismu, dynamickou cestu k jednotě“ (UUS, č. 40). Zkušenost biskupů v mnoha částech světa říká, že hybnou silou při prosazování touhy po jednotě křesťanů je právě spolupráce křesťanských společenství ve službě chudým.

39. Společná služba jako svědectví

Prostřednictvím takové ekumenické spolupráce mohou křesťané „vydávat svědectví naší nadějí“ (UR, č. 12). Jako Kristovi učedníci, vychovávaní Písmem svatým a křesťanskou tradicí, jsme nuceni jednat tak, abychom zachovali důstojnost lidské osoby a posvátnost stvoření v jisté naději, že Bůh vede celé stvoření do plnosti svého království. Společnou spoluprací v sociálních i kulturních projektech, jak se zmiňují v č. 41 této příručky, podporují křesťané integrální křesťanskou vizi lidské důstojnosti. Naše společná služba tak světu zjevuje i naši společnou víru a naše svědectví, vydávané jednotně, je ještě silnější.

40. Mezináboženský dialog

Křesťané na národní i místní úrovni stále častěji vnímají potřebu užší spolupráce s jinými náboženskými tradicemi. Nedávná migrace přivedla do dříve převážně křesťanských společenství také národy různých kultur a náboženství. Odborné znalosti, které mají jednotlivá křesťanská společenství k dispozici, často bývají omezené. Proto je mnohdy prospěšné, když křesťané při mezináboženském dialogu spolupracují. *Ekumenický direktář* k tomu také uvádí, že tímto způsobem lze „prohloubit úroveň společenství mezi sebou samými“ (č. 210). Direktář zvláště zdůrazňuje význam spolupráce křesťanů v boji „proti antisemitismu, náboženskému fanatismu a sektářství“. A konečně je důležité neztratit ze zřetele zásadní rozdíl mezi dialogem s různými náboženskými tradicemi, jehož cílem je navázat dobré vztahy a spolupráci, a dialogem s jinými křesťanskými společenstvími, jehož cílem je obnovit jednotu, jak ji Kristus chce pro svou církev – dialog, kterému se říká ekumenický.

Praktická doporučení

- V dialogu s ostatními křesťanskými představiteli odhalit oblasti, kde je zapotřebí křesťanské služby.
- Mluvit s dalšími křesťanskými představiteli i vlastním diecézním ekumenickým delegátem o tom, co z věcí, které křesťané zatím dělají samostatně, by se dalo konat společně.
- Podporovat kněze, aby spolupracovali s ekumenickými partnery ve službě místnímu společenství.

- Ptát se diecézních organizací i katolíků zapojených v diecézi jménem církve do sociálních projektů na minulou i současnou spolupráci s jinými křesťanskými společenstvími a na to, jak ji lze rozšířit.
- Mluvit s ostatními křesťanskými představiteli o jejich vztazích s jinými náboženskými tradicemi přítomnými v regionu. Jaké obtíže je provázejí a co mohou křesťanská společenství dělat společně?

III) Kulturní ekumenismus

41. Významnou roli při odcizení křesťanských společenství hrály také kulturní faktory. Teologické neshody velmi často pramenily z obtíží ve vzájemném porozumění, vyplývajících z kulturních rozdílů. Jakmile se společenství oddělí a žijí ve vzájemné izolaci, kulturní rozdíly mají tendenci růst a teologické neshody dále posilovat. Pozitivnější je, že křesťanství také nesmírně přispělo k rozvoji a obohacení specifických kultur po celém světě.

„Kulturní ekumenismus“ zahrnuje veškeré snahy o lepší pochopení kultury jiných křesťanů, při kterém si zároveň uvědomujeme, že kromě kulturních rozdílů sdílíme v různé míře také tutéž víru vyjádřenou různými způsoby. Důležitou stránkou kulturního ekumenismu je podpora společných kulturních projektů, které jsou schopny spojit různá společenství a naši dobu znovu inkulturovat evangeliem.

Ekumenický direktář (č. 211–218) podporuje společné projekty akademické, vědecké nebo umělecké povahy a stanovuje kritéria pro jejich rozlišování (č. 212). Zkušenosti mnoha katolických diecézí ukazují, že důležitými okamžiky sblížení mezi křesťany jsou ekumenické koncerty, festivaly sakrálního umění, výstavy a sympozia. Kultura v širokém smyslu se nabízí jako privilegované místo „výměny darů“.

Závěr

42. Dlouhé dějiny křesťanského rozdělení i složitá povaha teologických a kulturních faktorů, které křesťanská společenství rozdělují, představují velikou výzvu pro všechny, kdo se na ekumenickém úsilí podílejí. A překážky jednoty skutečně přesahují lidské síly: pouze naším vlastním úsilím je nepřekonáme. Ale Kristova smrt a vzkříšení představují rozhodující Boží vítězství nad hříchem a rozdělením, jakož i nad nespravedlností a všemi podobami zla. Proto křesťané nemohou tvářit v tvář křesťanskému rozdělení zoufat a stejně tak nemohou zoufat nad nespravedlnostmi a válkami. Kristus již všechno toto zlo porazil.

Stálým úkolem církve je přijímat milost Kristova vítězství. Praktická doporučení a iniciativy navržené v této příručce ukazují, jak církve a zejména biskup mohou usilovat o uskutečnění Kristova vítězství nad rozdělením křesťanů. Otevření se Boží milosti církve obnovuje, a jak učí *Unitatis redintegratio*, tato obnova je na cestě k jednotě vždy prvním a nepostradatelným krokem. Otevřenost vůči Boží milosti vyžaduje otevřenost vůči našim křesťanským bratřím a sestrám a – jak píše papež František – také ochotu přijímat „to, co v nich Duch zasel jako dar,

který je určen také nám“ (EG, č. 246). Obě části této příručky se snažily těmito dvěma dimenzemi ekumenismu zabývat: obnovou církve v jejím vlastním životě a strukturách, a spoluprací s dalšími křesťanskými společenstvími v duchovním ekumenismu při dialogu lásky, pravdy a života.

Otec Paul Couturier (1881–1953), katolický průkopník ekumenického hnutí a zejména duchovního ekumenismu, volá po vítězství Kristovy milosti nad rozdělením ve své modlitbě za jednotu, která i dnes inspiruje křesťany mnoha různých tradic. Slovy této modlitby předkládané vademecum uzavíráme:

Pane Ježíši, večer předtím, než jsi za nás zemřel,
jsi v modlitbě prosil, aby všichni tvoji učedníci byli dokonale jedno,
jako ty ve svém Otci a tvůj Otec v tobě.

Dej, ať si bolestně uvědomujeme,
jak se v naší nejednotě projevuje nedostatek víry.

Dej, ať si dokážeme věrně přiznat a odvážně zavrhnout
skrytou lhostejnost, nedůvěru, a dokonce i nepřátelství
vůči sobě navzájem.

Dej, abychom se všichni potkali v tobě,
a tak z našich duší i rtů mohla vzejít
tvá modlitba za jednotu křesťanů,
jak si ji ty přeješ,
a těmi prostředky, které chceš.

Dej, ať v tobě, který jsi dokonalá láska,
nalezneme cestu k jednotě
v poslušnosti tvé lásce a tvé pravdě.

Amen.

Svatý otec František udělil souhlas se zveřejněním tohoto dokumentu.

Ve Vatikánu dne 5. června 2020

Kurt kardinál Koch
předseda

† Brian Farrell
titulární biskup abitinský, sekretář

Katolické dokumenty o ekumenismu

II. vatikánský koncil. Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio* (1964). Český překlad pracovní skupiny pod vedením O. Mádra. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. (Pozn. překl.)

Jan Pavel II. Encyklika o ekumenickém úsilí *Ut unum sint* (1995). Český překlad V. Liškové a I. Peprné. Praha: Zvon, 1995. (Pozn. překl.)

Papežská rada pro jednotu křesťanů – Spojené biblické společnosti. *Guidelines for Interconfessional Cooperation in Translating the Bible* [„Směrnice pro mezikonfesní spolupráci při překládání Bible“] (1987).

Papežská rada pro jednotu křesťanů. *Direktář k provádění ekumenických principů a norem* (1993). Praha: Česká biskupská konference, 1995. (Pozn. překl.)

Papežská rada pro jednotu křesťanů. *The Ecumenical Dimension in the Formation of those Engaged in Pastoral Work* [„Ekumenický rozměr ve formaci osob věnujících se pastorační“] (1997).

Tyto i další dokumenty, informace a zdroje naleznete na webových stránkách Papežské rady pro jednotu křesťanů (www.christianunity.va).

Poznámka k českému překladu

Výše zmíněné dokumenty o ekumenismu existující v oficiální české verzi citujeme podle uvedených českých vydání, další citované dokumenty pak z těchto zdrojů:

Codex iuris canonici (CIC) – *Kodex kanonického práva*. Přel. M. Zedníček. Praha: Zvon, 1994.

Codex canonum ecclesiarum orientalium (CCEO) – *Zákoník východních katolických církví*. Pracovní překlad pro Apoštolský exarchát řeckokatolické církve v ČR, přel. L. Salveta a kol. Praha, 1998.

II. vatikánský koncil. Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Přel. pracovní skupina pod vedením O. Mádra. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

Jan Pavel II. Apoštolský list *Tertio millennio adveniente*. Přel. I. Zachová. Praha: Zvon, 1995.

Jan Pavel II. Posynodální apoštolská exhortace *Vita consecrata*. Přel. M. Koronthályová. Praha: Zvon, 1996.

František. Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*. Přel. M. Glaser. Praha: Paulínky, 2014.

Kongregace pro biskupy. *Apostolorum successores*. Praha: Česká biskupská konference, 2011.

Biblické texty i názvy a zkratky biblických knih přebíráme z Českého liturgického překladu (*Nový zákon*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2006; *Starý zákon*. Praha: Česká katolická Charita, 1978–1986; dostupné též na <http://bible.liturgie.cz>).

Dodatek

Partneři katolické církve v mezinárodním dialogu

Dvoustranný dialog

Práce Papežské rady pro jednotu křesťanů spočívá jak v podpoře stále užších vztahů s našimi bratry a sestrami v Kristu (dialog lásky), tak ve snaze překonat naukové rozdíly, které nám brání dělit se o plné a viditelné společenství (dialog pravdy). Proto rada vede dvoustranné rozhovory s níže vyjmenovanými křesťanskými společenstvími.²⁴

Pravoslavné církve byzantské tradice

Církve byzantské tradice spojuje uznání sedmi ekumenických koncilů prvního tisíciletí a také táž duchovní a kanonická tradice zděděná z Byzance. Tyto církve, které tvoří pravoslavnou církev jako celek, jsou organizovány podle principu autokefality: každá má vlastního patriarchu a ekumenickému patriarchovi mezi nimi náleží jen čestný primát. Jednomyslně uznané autokefální církve jsou: patriarcháty Konstantinopol, Alexandrie, Antiochie, Jeruzalém, Moskva, Srbsko, Rumunsko, Bulharsko a Gruzie a autokefální církve na Kypru, v Řecku, Polsku, Albánii a v českých zemích a na Slovensku. Některé patriarcháty zahrnují také takzvané „autonomní“ církve. V roce 2019 udělil ekumenický patriarcha tomos autokefalie pravoslavné církvi na Ukrajině. Tato církev je ovšem stále v procesu uznávání jinými církvemi. Smíšená mezinárodní komise pro teologický dialog mezi katolickou a pravoslavnou církví, založená v roce 1979, přijala šest textů. První tři dokumenty se týkaly svátostné struktury církve (Mnichov 1982, Bari 1987, Valamo 1988) a čtvrtý se zabýval otázkou uniatství (Balamand 1993). Po krizovém období začala v roce 2006 nová fáze dialogu, zaměřená na vztah mezi primátem a synodalitou, přijaty při ní dosud byly dva dokumenty (Ravenna 2007, Chieti 2016).

Orientální pravoslavné církve

Orientální pravoslavné církve – známé též jako „nechalcedonské“, protože neuznávají čtvrtý ekumenický koncil – se rozdělují do tří hlavních tradic: koptské, syrské a arménské. V roce 2003 vznikla společná mezinárodní komise, která sdružuje všech sedm církví uznávajících první tři ekumenické koncily: Koptskou pravoslavnou církev, Syrskou pravoslavnou církev,

---

²⁴ Před navázáním ekumenických vztahů na místní i národní úrovni je nejprve užitečné zjistit, zda je určitá křesťanská komunita v plném společenství s jedním z celosvětových sdružení uvedených v této příloze. Existují například nekanonické pravoslavné církve, anglikánské provincie nebo diecéze, které nejsou ve spojení s arcibiskupem v Canterbury, a ani mnohé baptistické komunity nejsou členy Světového svazu baptistů. Vedle toho existují také komunity, které nejsou zastoupeny žádnou globální strukturou. Při navázání ekumenických vztahů s takovými skupinami je proto třeba rozlišovat. Užitečné může být požádat o radu ekumenickou komisi biskupské konference nebo synody anebo Papežskou radu pro jednotu křesťanů.

Arménskou apoštolskou církev (katolikosát Ečmiadzin a katolikosát Kilikie), Malankarská syrská pravoslavná církev, Etiopská pravoslavná církev Tewahedo a Eritrejská pravoslavná církev Tewahedo. První fáze dialogu vyvrcholila roku 2009 dokumentem o povaze a poslání církve. Nová fáze vyústila roku 2015 v přijetí dokumentu o výkonu společenství v životě rané církve. Současný dialog se týká svátostí.

Souběžně s prací této komise probíhá také zvláštní dialog s malankarskými církvemi v jižní Indii. V letech 1989 a 1990 byly zahájeny dva paralelní bilaterální dialogy s Malankarskou syrskou pravoslavnou církví a Jakobitskou syrskou pravoslavnou církví, které navzdory vzniku výše zmíněné komise pokračují samostatně. Tyto rozhovory se zaměřují na tři hlavní témata: církevní dějiny, společné svědectví a ekleziologie.

Asyrská církev Východu

Dialog mezi katolickou církví a Asyrskou církví Východu přinesl mnoho plodných výsledků. Jako výsledek první fáze rozhovorů o kristologických otázkách podepsali papež Jan Pavel II. a patriarcha Mar Dinkha IV. roku 1994 „Společné christologické prohlášení“, které otevřelo nové obzory jak pro teologický dialog, tak pro pastorační spolupráci. Následně pak Společná komise pro teologický dialog mezi katolickou církví a Asyrskou církví Východu naplánovala další dvě etapy práce: jednu věnovanou svátostné teologii a druhou uspořádání církve. Druhou fází dialogu završil široký konsensus ve svátostných otázkách, který PRJK umožnil zveřejnit „Směrnice pro umožnění přístupu k eucharistii mezi Chaldejskou církví a Asyrskou církví Východu“, a také shoda na závěrečném dokumentu s názvem „Společné prohlášení o svátostném životě“, přijatém v roce 2017. Třetí fáze dialogu o povaze a uspořádání církve začala v roce 2018.

Starokatolická církev Utrechtské unie

Utrechtská unie zahrnuje šest národních církví sdružených v Mezinárodní starokatolické biskupské konferenci. V pořadí vstupu do unie (od roku 1889) jsou to starokatolické církve v Nizozemsku, Německu, Švýcarsku, Rakousku, České republice a Polsku. Mezinárodní komise pro římskokatolicko-starokatolický dialog byla založena v roce 2004. Její nedávná publikace „Církev a církevní společenství“ obsahuje dvě zprávy z let 2009 a 2016. Dospívá k závěru, že sdílené chápání církve jako vícevrstvého společenství místních církví může otevřít společné výhledy a umožnit společnou vizi primátu římského biskupa v univerzální synodální perspektivě.

Anglikánské společenství

Anglikánské společenství tvoří 39 provincií a patří k němu více než 85 milionů členů. Ačkoli si označení „anglikánský“ přivlastňují také další komunity, členové společenství se definují jako diecéze, jejichž biskup je v jednotě se starobylym stolcem v Canterbury. Ekumenický dialog

mezi Anglikánským společenstvím a katolickou církví se datuje od historického setkání sv. Pavla VI. s arcibiskupem Michaellem Ramseyem v roce 1966. První Anglikánsko-římskokatolická mezinárodní komise (ARCIC I) se scházela v letech 1970 až 1981. Výsledkem její práce byla vysoká míra shody na tématech eucharistie a služby. ARCIC II se ujala práce své předchůdkyně v oblasti autority a shrnula ji v důležitém dokumentu nazvaném „Dar autority“ (1999). Připravila rovněž společná prohlášení o spáse, Marii, ekleziologii, etice a milosti. V poslední době zveřejnila ARCIC III společné prohlášení o ekleziologii s názvem „Společně jdeme na cestě“. Mezinárodní anglikánsko-římskokatolická komise pro jednotu a misie (IARCCUM) je složena z anglikánských i katolických biskupů, kteří se snaží podporovat přijetí dokumentů ARCIC a prohlubovat společné svědectví o společné víře ve službě potřebným.

Světová luterská federace

Světová luterská federace nebo též Světový luterský svaz je celosvětové společenství 148 luterských církví, které žijí ve společenství kazatelny a oltáře. Členské církve nalezneme v 99 zemích a dohromady se k nim hlásí více než 75,5 milionu členů. Federace vznikla roku 1947 v Lundu. Lutersko-katolická komise pro jednotu zahájila činnost v roce 1967 a dialog mezi katolíky a luterány od té doby nepřetržitě pokračuje. V jeho pěti fázích zveřejnila komise studijní dokumenty o evangeliu a církvi, službě, eucharistii, ospravedlnění a apostolicitě církve. V současné době pracuje na tématu křest a růst ve společenství. Významným historickým milníkem lutersko-katolických vztahů se stala „Společná deklarace k nauce o ospravedlnění“ (1999). Teologie ospravedlnění byla podstatou ústředního teologického sporu mezi Martinem Lutherem a církevními autoritami, sporu vedoucího nakonec k reformaci. Deklarace předkládá 44 společných tvrzení vztahujících se k nauce o ospravedlnění. Na základě vysokého stupně dosaženého konsensu se dohodlo, že vzájemná odsouzení Luterského vyznání a Tridentského koncilu nebudou nadále platit. Dokument „Od konfliktu ke společenství“ (2013) vznikl v rámci společné lutersko-katolické připomínky 500. výročí reformace připadajícího na rok 2017.

Světové společenství reformovaných církví

Kořeny Světového společenství reformovaných církví i jeho členských církví sahají k reformaci 16. století pod vedením Jana Kalvína, Johna Knoxe a Ulricha Zwingliho i k dřívějším reformním hnutím Jana Husa a Petra Valdese. Členské církve tohoto společenství jsou kongregační, presbyteriánské, reformované, jednotné/sjednocené a valdenské. V roce 2010 se Světová aliance reformovaných církví a Reformovaná ekumenická rada spojily a vytvořily Světové společenství reformovaných církví. Komise reformovaných církví a církve katolické zahájila oficiálně činnost v Římě roku 1970. Celkem uspořádala čtyři fáze dialogu, přičemž vypracovala tyto čtyři zprávy: „Přítomnost Krista v církvi a ve světě“ (1970–1977), „Směrem ke společnému pochopení církve“ (1984–1990), „Církev jako společenství svědků Božího království“ (1998–2005) a „Ospravedlnění a sakramentalita: Křesťanské společenství jako činitel spravedlnosti“ (2011–2015).

Světová metodistická rada

Světová metodistická rada sdružuje 80 církví z celého světa. Kořeny většiny z nich sahají k učení anglikánského kazatele 18. století Johna Wesleyho. Metodisté mají za sebou dlouhé dějiny ekumenických smluv, a proto se v mnoha zemích, jako je Kanada, Austrálie nebo Indie, již stali součástí sjednocených nebo sjednocujících se církví. Mezinárodní komise metodistů a katolíků začala fungovat v roce 1967. Každých pět let vypracovává zprávy, jejichž vydání se časově shoduje se zasedáním Světové metodistické rady. Doposud se tyto zprávy zaměřily na témata jako Duch Svatý, církev, svátosti, apoštolská tradice, zjevení a víra, učitelská autorita v církvi a svatost. V období let 2017–2021 se dialog zaměřuje na téma církve jako smířeného a usmiřujícího se společenství.

Světová konference mennonitů

Světová konference mennonitů sdružuje většinu celosvětové rodiny křesťanských církví, které mají původ v evropské radikální reformaci 16. století, zejména v anabaptistickém neboli novokřtěneckém hnutí. Členy konference je 107 mennonitských a bratrských Kristových národních církví z 58 zemí s přibližně 1,5 milionem pokřtěných věřících. Mezinárodní rozhovory mezi katolickou církví a mennonitskou konferencí začaly v roce 1998 a dosud z nich vznikla jedna zpráva o proběhlém dialogu, nazvaná „Společně jsme povoláni být tvůrci pokoje“ (1998–2003).

V nedávné době (2012–2017) se PRJK účastnila rozhovorů pod názvem „Mezinárodní komise pro třístranný dialog se Světovou konferencí mennonitů a Světovou luterskou federací“, ze kterého v roce 2017 vznikla zpráva nazvaná „Křest a včlenění do těla Kristova, církve“.

Světový svaz baptistů

Svaz je celosvětové společenství baptistických věřících, které vzniklo v Londýně roku 1905. V současné době sdružuje asi 240 členských církví s přibližně 46 miliony věřících. Baptistické hnutí vzniklo v 17. století v Anglii jako separatistické hnutí, které se odloučilo od puritánů a prosazovalo radikální oddělení církve od státu. Jeho první vůdcové (John Smyth a Thomas Helwys) byli přesvědčeni, že křest dětí je v rozporu s Písmem. Společně s mennonity (anabaptisty neboli novokřtěnci), kteří ovlivnili baptistickou teologii v Holandsku i jinde, tak baptisté nekonají křest kojenců, ale hájí „křest věřících“. Baptisticko-římskokatolické mezinárodní rozhovory začaly roku 1984. Jejich dvě fáze přinesly dvě zprávy: „Výzva ke svědectví Kristu v dnešním světě“ (1984–1988) a „Slovo Boží v životě církve“ (2006–2010). V současné době se třetí fáze dialogu zamýšlí nad tématem společného křesťanského svědectví v současném světě.

Učedníci Kristovi

Společenství nazvané Křesťanská církev (nebo též Učedníci Kristovi) vzniklo na počátku 19. století v USA při hledání katolicity a jednoty. V nauce Učedníků o církvi i v jejich svědectví o Božím království zaujímá přední místo jednota křesťanů. Mluví o sobě jako o „protestantské eucharistické komunitě“ a často opakují, že „naše cesta usmíření začíná a končí u [eucharistického] stolu“. Dialog s katolickou církví byl zahájen roku 1977 a vznikly z něj čtyři dokumenty: „Apostolicita a katolicita“ (1982), „Církev jako společenství v Kristu“ (1992), „Předávání víry“ (2002) a „Přítomnost Krista v církvi se zvláštním zřetelem k eucharistii“ (2009).

Letniční a charismatická hnutí

Za počátek letničního hnutí se obvykle považuje losangeleské hnutí Azusa Street Revival („obnova ulice Azusa“) z roku 1906. Právě v tomto obrození, které se brzy proměnilo v denominace v protestantském smyslu, má letniční hnutí své kořeny. Časem z něj vznikly mezinárodní sítě, jako jsou Assemblies of God, Four Square Gospel a Church of God. Denominační letniční společenství, která vzešla z probuzení v 50. letech minulého století v rámci různých křesťanských tradic a setrvala v daných konfesních hranicích, se obvykle označují jako charismatická (součástí tohoto hnutí je také katolická charismatická obnova vzniklá roku 1968, která zůstává církevním hnutím v rámci katolické církve). Koncem 80. a počátkem 90. let se pak objevily nenedominační letniční nebo také nové charismatické církve. V současné době se odhaduje, že počet věřících v letničních a charismatických společenstvích dosahuje celosvětově asi 500 milionů lidí. Dialog letničního hnutí s katolickou církví začal roku 1972 a vzniklo z něj šest zpráv, z nichž ta nejnovější, „Nezhášejte Ducha“, se věnuje charismatům v životě a poslání církve.

Ve Vatikánu (2008–2012) proběhla série předběžných rozhovorů mezi skupinou vůdců nových charismatických církví a Papežskou radou pro jednotu křesťanů. Na konci této předběžné fáze se dohodlo, že se uskuteční série rozhovorů s cílem prozkoumat jejich identitu a sebe porozumění (2014–2018). Z úvah nových charismatických církví o těchto rozhovorech vznikl dokument nazvaný „Charakteristika nových charismatických církví“. Nejedná se o ekumenický dokument, ale text představuje pokus těchto církví popsat se v dialogickém kontextu a má pomoci vztahům mezi katolíky a novo-charismatickými představiteli po celém světě.

Světová evangelikální aliance

Evangelikálové jsou jedním z prvních ekumenických hnutí v novodobých církevních dějinách. Evangelikální aliance, založená roku 1846 v Londýně, původně spojovala křesťany luterské, reformované a anabaptistické tradice. Při založení Evangelické aliance (nyní Světové evangelikální aliance) byl za základní sjednocující hodnotu vzat osobní vztah ke Kristu, to je

smysl pro obrácení (pokání) a duchovní znovuzrození (znovuzrození křesťané). Ačkoli se evangelikálové shodují na čtyřech výsadních člancích reformace („sola“), v současnosti jsou jejich hlavním zájmem otázky týkající se misie a evangelizace. Evangelikálové patří k nejrůznějším církevním tradicím od anglikanismu po letniční hnutí. Jejich zájmy dnes zastupuje Světová evangelikální aliance, sdružení národních evangelikálních aliancí s viditelnou infrastrukturou, i Lausannské hnutí, které z větší části sdružuje jednotlivé evangelikály. Mezi zástupci Papežské rady pro jednotu křesťanů a Světovou evangelikální aliancí proběhla tři kola mezinárodních konzultací, ze kterých vzešly tři zprávy: „Evangelikálové a katolíci při misiích“ (ERCDOM, 1976–1984), „Církev, evangelizace a svazky koinonie“ (1997–2002) a „Písmo a tradice“ a „Církev ve spásě“ – katolíci a evangelikálové zkoumají výzvy a příležitosti“ (2009–2016).

Armáda spásy

Armáda spásy má kořeny v Anglii v polovině 19. století a vznikla jako misijní hnutí pro lidi chudé a na okraji. Její zakladatel William Booth byl metodistický duchovní. Armáda spásy působí ve 124 zemích. Mezi její členy patří více než 17 tisíc aktivních důstojníků a přes 8 700 důstojníků v důchodu, více než jeden milion vojáků, přibližně 100 tisíc dalších zaměstnanců a přes 4,5 milionu dobrovolníků. Členy Armády spásy lze klasifikovat jako evangelikální křesťany, kteří nevysluhují žádné svátosti. Série neformálních ekumenických rozhovorů mezi Armádou spásy a Papežskou radou pro jednotu křesťanů začala v roce 2007 v Middlesexu ve Velké Británii. Uskutečnilo se celkem pět schůzek, poslední z nich se konala roku 2012. Souhrn tohoto mezinárodního dialogu zveřejnila Armáda spásy v roce 2014 pod názvem „Rozhovory s katolickou církví“.

Mnohostranný dialog

Prostřednictvím Papežské rady pro jednotu křesťanů se katolická církev rovněž účastní rozhovorů s více partnery najednou.

Světová rada církví

Světová rada církví, založená v roce 1948, je „společenstvím církví, které podle Písma vyznávají Pána Ježíše Krista jako Boha a Spasitele, a proto se snaží společně naplnit své povolání ke slávě jediného Boha Otce, Syna a Ducha Svatého“ („Základ“ přijatý třetím shromážděním v Dillí roku 1961). Světová rada církví je dnes nejširším a nejinkluzivnějším organizovaným vyjádřením ekumenického hnutí. Sdružuje 350 členských církví včetně pravoslavných, luteránů, reformovaných, anglikánů, metodistů a baptistů i evangelikálů, letničních a spojených a nezávislých církví. Dohromady zastupují přes 500 milionů křesťanů ze všech kontinentů a více než 110 zemí.

Ačkoli katolická církev není členem Světové rady církví, od Druhého vatikánského koncilu roste vzájemná spolupráce v otázkách společného zájmu. Nejdůležitější spolupráce pro dosažení cíle úplné viditelné jednoty probíhá prostřednictvím Papežské rady pro jednotu křesťanů (PRJK). Patří sem Společná pracovní skupina (založená v roce 1965), spolupráce v oblasti ekumenické formace a vzdělávání a také společná příprava materiálů pro Týden modliteb za jednotu křesťanů. Katoličtí odborníci jsou také členy různých komisí Světové rady církví, jako je Komise pro světové misie a evangelizaci, Komise pro ekumenické vzdělávání a formaci a také různé pracovní skupiny vzniklé pro účely konkrétních projektů. Pro řešení rozdílů mezi církvemi v oblasti nauky, mravů a struktury je obzvláště důležitá Komise pro víru a řád, v níž katolíci tvoří 10 % členstva. Od svého vzniku v roce 1948 vykonala komise řadu studií o důležitých ekumenických tématech, včetně Písma svatého a tradice, apoštolské víry, antropologie, hermeneutiky, smíření, násilí a míru, zachování stvoření a viditelné jednoty. V roce 1982 vydala dokument „Křest, eucharistie a služba“ (známý též jako Lidské prohlášení), první multilaterální konvergenční prohlášení o problémech, které tvoří jádro ekumenické debaty. Oficiální katolická odpověď (1987) vyjádřila přesvědčení, že ústřední místo v ekumenickém dialogu by mělo zaujímat studium ekleziologie, aby se tak vyřešily i zbývající problémy. V roce 2013 komise zveřejnila druhé konvergenční prohlášení „Církev: Směrem ke společné vizi“. Jako výsledek tří desetiletí intenzivního teologického dialogu, do kterého se zapojily stovky teologů a církevních představitelů, tento dokument ukazuje, „jak daleko se křesťanská společenství dostala ve svém společném chápání církve, popisuje dosažený pokrok a naznačuje, jakou práci ještě zbývá udělat“ (úvod). Oficiální katolická odpověď (2019) jasně ukazuje, že aniž by dokument „Církev: Směrem ke společné vizi“ předstíral dosažení úplné dohody, ukazuje rostoucí konsenzus v kontroverzních otázkách týkajících se povahy, poslání a jednoty církve.

Globální křesťanské fórum

Globální křesťanské fórum je nedávná ekumenická iniciativa, která vznikla koncem minulého století v prostředí Světové rady církví. Má v úmyslu vytvořit otevřený prostor – fórum –, kde by se mohli zástupci takzvaných „historických církví“ (katolické, pravoslavné a poreformační protestantské církve) a těch, které se označují jako „novodobé“ (letniční, evangelikální a nezávislé), sejít na jednom základě za účelem podpory vzájemného respektu, sdílení příběhů o víře a sdílené reakce na společné výzvy. Cílem Globálního křesťanského fóra je shromáždit kolem jednoho stolu zástupce téměř všech křesťanských tradic, včetně afrických institucionálních církví, megacírkví, migrantských církví i nových ekumenických hnutí a komunit. Ve fóru je zastoupena řada křesťanských světových společenství i světových křesťanských organizací, včetně Papežské rady pro jednotu křesťanů, Letničního světového společenství, Světové evangelikální aliance a Světové rady církví. Fórum nestojí na formálním členství, přesto poskytuje prostor pro budování sítí a církevním představitelům umožňuje zabývat se otázkami společného zájmu v rychle se měnícím prostředí dnešního globálního křesťanství.

Společenství protestantských církví v Evropě

Společenství protestantských církví v Evropě sdružuje více než 90 protestantských církví, které podepsaly Leuenbergskou dohodu. Jeho cílem je realizovat církevní společenství skrze společné svědectví a službu. Mezi členy je většina evropských luterských a reformovaných církví, sjednocené církve vycházející ze sloučení těchto církví, valdenská církev a také evropské metodistické církve. Některé evropské církve zůstaly mimo společenství, například Finská evangelická luterská církev a Švédská církev. Při bohoslužbě v Basileji dne 16. září 2018 se Společenství protestantských církví v Evropě a Papežská rada pro jednotu křesťanů zavázaly zahájit oficiální dialog na téma církve a církevního společenství.